

изучаемой темы и нарушение запланированного времени, а составление подробного конспекта лекции позволяет продумать пропорциональность ее отдельных разделов и рассчитать примерное время, которое займет изложение каждого раздела. При этом, вопреки типичному страху молодого преподавателя, что ему не хватит материала на всю лекцию, чаще всего ему не хватает именно времени. Реалистичная оценка того, какой объем материала может быть рассмотрен на занятии, – ключевое умение для спокойного течения занятий и авторитета преподавателя. Тщательно подготовленный текст регламентирует речевую деятельность преподавателя, не позволяет ему увлечься, забыв о лимите времени.

Практика преподавания свидетельствует [1, с. 306], что лучше отработать текст лекции, завершить ее подготовку за несколько дней до выступления. В это время мышление на осознанном и неосознанном уровне продолжит работу, усилится самокритичность, возникнут уточнения, добавления к тексту. А прежде чем идти на лекцию, ее полезно "прорепетировать" в голове – не заучивать текст, а мысленно продумать основные пункты, которые должны быть раскрыты на занятии. Опыт показывает [7, с. 160], что это очень полезно, особенно для молодых преподавателей. Еще важнее найти 10 – 15 минут непосредственно перед лекцией для просмотра конспекта и проверки всех необходимых материалов.

Главный акцент преподаватель должен сделать на установление причинно-следственных связей в содержании материала, так как даже самая яркая в ораторском плане лекция окажется неэффективной в случае бессистемного структурирования содержания. При разработке структуры конспекта лекции важно учитывать психологические особенности слушателей. С. Оленев и М. Зубович [5] утверждают, что лекция удается или проваливается в первые 10 минут. Поэтому умение овладеть вниманием слушателей уже во вводной части очень важно. Также необходимо максимально использовать первые 15 – 20 минут – период "глубокого" внимания слушателей. Далее наступают утомление и снижение внимания. Максимальное падение работоспособности студентов отмечается многими исследователями [5] примерно к 40-й минуте лекции.

Важно также помнить о лингвистических параметрах текста конспекта лекции, который имеет научно-учебный характер. Он должен быть логичным, ясным, предельно насыщенным смыслом, легко передаваться вербальными средствами и не допускать разночтений. В тексте лекции возможно использование цитат. Назначение цитат как точной выдержки из текста – подтверждение правильности точки зрения лектора.

Написанный и отредактированный текст лекции (план, конспект) желательно отпечатать в компьютерном варианте и хранить в специальных папках, где каждый лист заключен в двойную пленку, предотвращающую его преждевременный износ. Такой конспект может служить примером для подражания и воспитывать у студентов культуру.

Таким образом, для подготовки качественной лекции, прежде всего, необходима эффективная проработка информационного материала. Чтение научной литературы – сложная умственная деятельность, от эффективности которой зависят успешность самообразования, а также степень развития умственных способностей человека. Правильно организованное чтение научной литературы чрезвычайно повышает кругозор читающего. Начитанный человек владеет хорошо развитой речью, широко мыслением, блестящей памятью и эрудицией. Эти качества являются важнейшими показателями общей

культуры человека, а в особенности преподавателя. Его знания не должны ограничиваться рамками учебников. Для подготовки качественного плана и конспекта лекции преподавателю необходимо знакомиться со смежными дисциплинами, систематически пополнять объем специальных знаний, просматривать вновь выпускаемые монографии и специальную литературу (журналы), обмениваться опытом работы с другими преподавателями (кафедры, факультета, вуза), посещать семинары и лекции, то есть постоянно повышать свои профессиональные, научные и деловые качества. В то же время текст лекции может быть хорошо проработан и плохо преподнесен студентам. Поэтому, будучи организованной в письменный текст, научно-учебная информация должна быть трансформирована в устную речь так, чтобы она в полном объеме была воспринята и усвоена людьми, находящимися в аудитории. И здесь на первый план выступают речевая культура, ораторское и педагогическое мастерство лектора. Важно не только содержание лекции, но и его подача, а это: интонация, манера изложения, жесты, мимика преподавателя во время изложения материала, что является перспективой дальнейших исследований в данном направлении.

Литература: 1. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы : учебное пособие / М. В. Буланова-Топоркова. – Ростов Н/Д : Феникс, 2002. – 544 с. 2. Меженко Ю. С. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей / Ю. С. Меженко. – М. : Бао-Пресс, 2008. – 224 с. 3. Организация работы с книгой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.do.ektu.kz/s_help_stud/workbook.htm. 4. Как работать с книгой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gumf.bsu.by/hum/kniga.doc>. 5. Оленев С. А. Подготовка и проведение лекционного занятия (в помощь молодому преподавателю частнопредметных дисциплин) / С. А. Оленев // Сибирский юридический вестник. – 2002. – № 1. – С. 63–71. 6. Воробьев А. Подготовка к лекции [Электронный ресурс] / А. Воробьев. – Режим доступа : <http://portal.tpu.ru:7777/person/vorobiev/docs/Tab1/lection.doc/>. 7. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии : учебное пособие / В. Н. Карандашев. – СПб. : Питер, 2005. – 250 с.

Рецензент

ст. преподаватель Седова Л. Н.

Статья надійшла до редакції

11.07.2011 р.

УДК 159.953.34

Ус М. И.

ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ ЗАПОМИНАНИЯ ИНФОРМАЦИИ

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы теоретические и практические рекомендации по улучшению механизма запоминания информации путем применения основных способов и приемов запечатления информации в памяти.

Анотація. Розглянуто та проаналізовано теоретичні і практичні рекомендації щодо покращення механізму запам'ятовування інформації шляхом застосування основних способів і прийомів фіксації інформації в пам'яті.

Annotation. The theoretical and practical recommendations to improve the mechanism for storing information through the application of basic techniques and methods of capturing information in memory are reviewed and analyzed.

Ключевые слова: запоминание, рациональное запоминание, механическая память, мнемоника, мнемотехника.

На протязі всієї людської історії люди намагалися придумати способи, з допомогою яких вони могли б прочно усвоити якісь-небудь знання. С давніших часів процес запам'ятовування, його способи, прийоми і методи розглядалися і систематизувалися такими ученими, як: Цицерон, Р. Декарт, Г. Еббінгауз, Смирнов А. А., Шерешевський С. В., Лурія А. Р., Крутецький В. А., О. Еренберг і др.

Об'єм загальних і професійних знань у світі за останні десятиліття порівняно з попередніми століттями зріс в сотні разів. При цьому спостерігається все більше його збільшення, постійне поповнення більшим обсягом нової інформації, необхідної для успішного людського існування. Саме тому розвиток пам'яті, вдосконалення процесів запам'ятовування, збереження і відтворення інформації є однією з актуальніших завдань людини в сучасному суспільстві. Вивчення і застосування визначених способів, прийомів і методів запам'ятовування значно сприяє якості і кількості покращенню запам'ятовування і утримання в пам'яті необхідної інформації.

Особливо важливо знання цих прийомів для студентів і школярів, оскільки засвоєння навчального матеріалу, загальноосвітньої або спеціальної інформації є основною сферою їх діяльності. І без вміння обробити, проаналізувати, засвоїти, систематизувати, а головне – прочно утримати в пам'яті інформацію процес навчання втрачає для них всякий сенс.

Засвоєння прийомів запам'ятовування інформації входить в число завдань ознайомлення з формами і методами наукової організації навчання студентів, розвиває їх навички роботи з навчальною і науковою літературою, сприяє успішному оволодінню знаннями, необхідними для навчальної, навчально-дослідницької і наукової діяльності.

Метою цього дослідження є розгляд і аналіз основних способів і прийомів запам'ятовування, а також розробка практичних рекомендацій по покращенню механізму закріплення інформації в пам'яті.

Пам'яттю називають процеси накоплення, збереження і відтворення інформації. Вивчення пам'яті почалося ще в кінці XIX століття. Німецький вчений Г. Еббінгауз в 1885 році досліджував здатність людей запам'ятовувати бессмыслові слова [1, с. 19]. В процесі наступних років його результати залишилися неопровергнутими, хоча змінилася їх інтерпретація. Дослідник виділяв "мгновенную" і "естественную" пам'ять. Сучасні вчені називають ці типи пам'яті як короткотривалу і довготривалу. Коли інформація з короткотривалої пам'яті (наприклад, тільки що

прочитаний телефонний номер або визначення) передається в довготривалу пам'ять, вона швидко і назавжди забувається. Якщо ж вона зберігається в довготривалої пам'яті, то її можна буде витягти через певний час.

Пам'ять як психологічна діяльність ділиться на кілька взаємопов'язаних процесів, найважливішим з яких є запам'ятовування.

Запам'ятовування – встановлення зв'язку нової інформації з тією, що вже існує в свідомості людини, "закріплення цих образів і вражень, які виникають в свідомості під впливом предметів і явищ дійсності в процесі відчуття і сприйняття" [2, с. 133].

Запам'ятовування може бути *непроизвольним* (випадковим) або *произвольним* (цільовим). Це є одна і та ж інформація може бути запам'ятована по-різному. В зв'язку з цим прийнято виділяти наступні способи запам'ятовування нової інформації: раціональний, механічний і мнемонічний.

Раціональний – основний спосіб запам'ятовування. Він оснований на встановленні смислових і логічних зв'язків всередині запам'ятовуваного матеріалу, а також між ним і вже накопченими знаннями. Смислові зв'язки, на яких оснований раціональний запам'ятовування, характеризуються надійністю, а прийоми і методи, характерні для цього способу засвоєння, базуються на законах пам'яті [3, с. 87].

Одним з найважливіших прийомів раціонального запам'ятовування є *метод смислових опорних пунктів*, який використовується для покращення розуміння і запам'ятовування інформації при читанні. Згідно цьому методу з тексту послідовно виділяються, фіксуються і групується за змістом інформація, що міститься в ньому. Кожну виділену групу необхідно замінити її коротким змістом в стислій, скороченій формі, який виражає основну суть, і є таким образом, опорою запам'ятовування. Це можуть бути короткі тези, резюмуючі зміст, окремі слова (імена, назви) або вирази [3, с. 88–90].

Подібний до описаного прийом є *метод ключових слів*. Згідно цьому прийому для запам'ятовування будь-якої фрази достатньо виділити один-два головних слова, які відображають зміст всієї фрази, і запам'ятовувати їх, після чого достатньо тільки згадати слова, як вся фраза відновлюється в пам'яті.

Цей метод можна застосовувати і для довгих текстів, складаючи ланцюжок ключових слів, які утворюють логічну послідовність. Це можливо при умові, що ключові слова будуть пов'язані між собою за допомогою питань, відповідних основному змісту запам'ятовуваного матеріалу.

Метод, оснований на смислової догадці, застосовується для активізації сприйняття і поглиблення розуміння. Її можна використовувати на всіх рівнях – від назви тексту, глави до окремих речень і слів. Візьміть в руки книгу або статтю, яку необхідно прочитати, спробуйте по назві визначити, що в ній буде написано. Ще корисніше представити, що на місці автора написали б ви, які б зробили висновки. Якщо не вдалося зробити прогноз або він не збігався з авторським, невольний увагу на себе зверне характер зв'язку між аргументами і висновком, то є запам'ятовуваний матеріал буде осмислений.

Тренировать память и восприятие можно восстанавливая неполные предложения, в которых пропущены буквы или даже целые слова. Читая несложные тексты, необходимо закрывать один или оба края страницы на несколько букв. Выполняя подобные упражнения, следует постепенно закрывать все большее количество букв. Можно самостоятельно придумывать варианты подобных упражнений, главное – всеми средствами усиливать словесную и буквенную недостаточность текста. Тогда читая, возникает необходимость постоянно прогнозировать, угадывать, то есть воспринимать информацию более активно.

Существуют и другие приемы и методы рационального запоминания, однако все они позволяют усваивать материал более глубоко и прочно, поскольку опираются на основной закон запоминания – закон осмысления: чем глубже осмысление запоминаемой информации, тем лучше она сохраняется в памяти [3, с. 104–105].

Вторым способом запоминания является **механический способ**. Его основа – простое многократное повторение того, что необходимо запомнить. Характерной особенностью этого способа является запоминание учебного материала в той его форме, в которой он воспринимается. При изучении материала, выраженного в словах, это будут сами слова, запоминаемые в точности так, как они виделись, слышались или произносились [4]. Если это будут физические упражнения, запоминаются сами движения и именно в той их последовательности и форме, в которой они зрительно или мышечно-двигательно воспринимались. При этом смысловое содержание материала в процессе заучивания, хотя полностью и не теряет своего значения, но как бы отходит на второй план.

В отдельных случаях механический способ заучивания является самым эффективным. Например, при заучивании слов какого-нибудь иностранного языка надо точно запомнить, как эти слова пишутся и произносятся, а это невозможно сделать, если не сосредоточить внимания на запоминании их в точных зрительных и слуховых образах. Механическая память нужна при запоминании трудных терминов, а также при усвоении несложных физических упражнений.

Последний способ запоминания – **мнемонический**, самый интересный и наиболее тренируемый.

Мнемоника в переводе с греческого – искусство запоминания, как наука о памяти она возникла более двух тысяч лет назад. Мнемотехника – это совокупность способов и приемов для опосредованного запоминания несмысловой информации (чисел, дат, формул, названий и т. д.). С помощью этого способа можно заметно усилить рациональное запоминание смысловой информации.

Согласно мнемоническим приемам, запоминаемая информация по определенным правилам переводится в другую знаковую систему, в иные образы и термины, в ней выделяются не имеющие смыслового содержания ассоциативные и структурные связи, которые легко запоминаются.

Один из наиболее действенных способов обеспечить запоминание материала – это *рифмование слов*. Этот способ, используемый в некоторых мнемонических упражнениях, также нашел широкое применение в рекламе [4].

Не менее эффективным приемом мнемонического запоминания является *кодирование информации в простое предложение*, в котором все слова начинаются с первых букв слов, которые нужно запомнить.

Надежную опору памяти составляет ассоциативная связь новой информации с чем-нибудь комическим и нелепым. Облегчить сохранение нового материала в памяти помогут различные записи, пометки и рисунки.

Все рассмотренные способы запоминания облегчают каждому – и преподавателю, и студенту в особенности, – концентрацию внимания и запечатление информации в памяти, как в процессе обучения, так и в повседневной жизни. Таким образом, при рациональном способе запоминания смысловой информации используется логическая память. Тренировать ее – значит тренировать интеллект, углублять и расширять знания, а для работы преподавателя вуза это очень важно, ведь, готовя новый курс, необходимо не только обработать, проанализировать, но и эффективно запомнить большой объем знаний. Однако, и расширяя учебный материал, приходится обрабатывать огромное количество новой литературы, запоминать, пополняя курс. Использовать мнемонику как сильное вспомогательное средство при запоминании несмысловой информации – значит развивать художественное мышление. Механическая память, в свою очередь, нужна при запоминании трудных терминов, которые без ее участия обыкновенно воспроизводятся в памяти с большими ошибками и искажениями. Поэтому, тренируя память, целесообразно сочетать различные способы и методы запоминания, и тогда любая запоминаемая информация будет усваиваться прочно и легко.

Литература: 1. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения / Р. Аткинсон ; пер. с англ. под общ. ред. Ю. М. Забродина, Б. Ф. Ломоца. – М. : Прогресс, 1998. – 402 с. 2. Крутецкий В. А. Психология / В. А. Крутецкий. – 3-е изд. – М. : Вектор, 2004. – 352 с. 3. Меженко Ю. С. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей / Ю. С. Меженко. – М. : Бао-Пресс, 2008. – 244 с. 4. Эренберг О. Приемы запоминания информации [Электронный ресурс] / О. Эренберг. – Режим доступа : <http://www.toptraining.ru/articles/1052/>.

Рецензент *Статья надійшла до редакції*
ст. преподаватель Седова Л. Н. *07.06.2011 р.*

УДК 33:334.716

Мельник О. О.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Модифіковано зміст поняття "економічна безпека підприємства". Узагальнено основні завдання та досліджено методологічні основи забезпечення економічної безпеки підприємства. Систематизовано види загроз.

Аннотація. Модифіцировано содержание понятия "экономическая безопасность предприятия". Обобщены